

*Translation content of Ukrainian **биту** in the analyzed material is formed by 138 Ukrainian lexical units that are equivalent to Polish, English, Russian and German translation equivalents.*

*Main integrator of translation content is an equivalent of «биту» as a core equivalent of content in all foreign units in focus. Common explanatory and translation equivalents of modern Ukrainian **биту** are «ударяти (вдаряти)» (in Ukrainian, English, Polish and Russian), «розбивати» (in Ukrainian, German and Russian), «перемогати» (in Ukrainian, English and German), «забивати», «вириватися», «мати» and «стріляти» (in Ukrainian and German).*

Lexical-semantic systems have a sufficient number of factors supporting interlanguage interaction, in particular root stem -бу- («убивати», «забивати», «розбивати»), reproduced in equivalents «розбити», «побити», «вибивати», «вибити», «збивати», «збити» (from Russian); «забивати», «розбивати», «побити», «збивати», «пробивати» (from German), «побити», «битися (серце)», «добивати», «пробиватися» (from English).

Interlanguage interaction of lexical units of English, German, Polish and Russian lexical-semantic systems reflects integration semantic processes.

Key words: linguistic unit, explanatory component, structure of content, equivalent, translated content, interlanguage interaction.

УДК 81'373.611.2'282

Ястремська Т. О.,
кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник
Інституту українознавства імені І. Крип'якевича НАН України,
E-mail: tetyana.yastremska@gmail.com

ДЕРИВАТИ З КОРЕНЕМ -ВЕРХ- У ГОВОРАХ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОГО НАРІЧЧЯ: СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті проаналізовано семантику іменників із коренем -верх-, зафіксованих у говірках південно-західного наріччя української мови. Деривати класифіковано за семантичним принципом та об'єднано навколо декількох семантичних центрів, зокрема «назви верхньої частини предметів», «назви природних об'єктів», «назви рослин та їхніх частин», «назви молокопродуктів» та ін. Проведено паралелі з говірками польської мови.

Ключові слова: семантика, словотвір, дериват, говори південно-західного наріччя.

Система дериватів із коренем -верх- у говірках південно-західного наріччя дуже розгалужена і репрезентує розмаїття фонетичних, семантичних та словотвірних особливостей [детально див.: 2; 3].

Джерелами дослідження слугували діалектні матеріали, які репрезентують говірки південно-західного наріччя української мови, передусім регіональні атласи, діалектні словники та тексти, записи діалектного мовлення [список використаних джерел та їхніх скорочень див.: 2; 3].

Метою статті є сформувати корпус дериватів-іменників із коренем -верх- у говірках південно-західного наріччя, класифікувати їх за семантичним принципом, виявити дериваційні синоніми, а також провести паралелі з відповідними лексемами в говірках польської мови.

Як зазначив П. Ю. Гриценко, «лише аналіз семантики, системних зв'язків та етапів формування елементів дериваційного гнізда» дає змогу «збагнути ступінь зумовленості появи дериватів» [1, с. 163]. Зафіксовані деривати об'єднано відповідно до семантичних центрів:

1) назви верхньої частини пристосувань, знарядь та їхніх частин:

– 'верхня частина, накривка в масничці (для збивання масла)': ндс. *вѣрхнійк* [ММАГ, с. 65; Пшеп., с. 186], нддн., бойк., зак., гуц. *верхн'ак (ve^uрхн'ѣк)* [ММАГ, с. 65; ГорбачП, с. 282; Он. I, с. 108; КСГГ], лемк., бойк.-лемк. *вѣршник (вѣршнік)* [SŁ, С. 140; Šišková, с. 175; Rud.-Ziółk., с. 307], лемк. *вѣршюк* [SŁ, С. 86, 140; Šišková, с. 175], ндс. *вершинічок* [ММАГ, с. 65], нддн.-бойк., бойк.-лемк., лемк., надс. *навѣршник, навіршнік, навершнік* [ММАГ, с. 65; SŁ, С. 86, 106; Rud.-Ziółk., с. 267; Турчин, с. 184; Пиртей, с. 30; Пшеп., с. 186, 197], лемк., ндс. *навер(х)ник, наверхнік* [ММАГ, с. 65]; пор. також: вол. *вѣршюк* 'частина маснички (колотівка)' [ГорбачС, с. 8], лемк. *навѣршник* 'тс.'

‘частина маснички (кільце)’ [SŁ, с. 86, 95], бойк.-лемк. *навершин’аник* ‘тс.’ [Rud.-Ziółk., с. 267], лемк. *навершинічок* ‘тс.’ [SŁ, с. 86], *повéринник* ‘маслобійники’ [Он. II, с. 87]; у діалектах польської мови: пол. діал. *wierchnik* ‘верхня частина маснички’ [SGO, с. 582; SGP, с. 118; MSGP, с. 317], *wierzchnica* ‘тс.’ [SGP, с. 118];

– ‘верхній камінь жорен’: нддн., бойк., лемк., ндс. *вэрхні’к*, *верхн’ак* (*ве^(u)рхн’эк*) [ММАГ, с. 52; ГорбачР, с. 83; Шило, с. 70, 73; Гол., с. 394; Он. I, с. 108; Пиртей, с. 42; Rud.-Ziółk., с. 307; Sł, с. 139; Kolb. I, с. 167; КСГГ], нддн., бойк. *вершин’ак* [Шило, с. 70; ММАГ, с. 52], бойк. *навершин’ак* [ММАГ, с. 52], гуц. *поверхнік* [Шух. I, с. 103, II, с. 146; Janów, с. 182]; пор.: пол. діал. пол. *wierzchniak* ‘тс.’ [SGP, с. 118];

– ‘верхня частина гончарного круга’: нддн., гуц. *верхн’ак* (*ве^(u)рхн’эк*), *вершин’ак* (*ве^(u)ршин’эк*) [Шило, с. 70, 73; Шух. II, 260; КСГГ]; пор.: пол. діал. *wierchnik* ‘тс.’ [SGO, с. 582];

– ‘верхня частина прядки; кужівка’: бойк.-лемк. *верш’нак*, *вэршиок* [Rud.-Ziółk., с. 307], лемк. *навэр’хник* [ГорбачКБ, с. 48], лемк., бойк.-лемк. *навэринник* [Sł, с. 86; Rud.-Ziółk., с. 267];

– ‘частина ткацького верстата’: бойк. *навершин’ак* [Он. I, с. 462];

– ‘верхня частина ярма; чашовина’: бойк. *повéринник* [Он. II, с. 87], бук. *повэрхниця’а* [БГ, с. 417]; пор.: пол. діал. *wierchnik* ‘тс.’ [SGO, с. 582];

– ‘верхній поперечний брус в олійниці’: бойк. *поверхнинá* [Он. II, с. 87];

– ‘місце на печі, де сушать гриби, яблука’: нддн. *вершиніц’е* [Шило, с. 70];

– ‘нижній гострий кінець веретена’: гуц. *вершчók* [КСГГ];

– ‘загострений кінець коси, ножа тощо’: гуц. *вершіак* (*верш’эк*, *верш’ік*), *вэршіок* [КСГГ; ГГ, с. 35; ГС, с. 110] тощо.

2) Назви верхньої частини предметів: лемк. *вэринник*, *вэршіок* ‘віко (скрині)’, ‘накривка (у посудині для масла)’ [SŁ, С. 86, 140; Šišková, с. 175], бойк. *навершин’ак* ‘накривка, покривка (у діжці, «бербениці)» [Он. I, с. 461], нддн. *верхніця* ‘віко (скрині)’ [Шило, с. 70].

3) Назви природних об’єктів, які передусім пов’язані з горою: гуц. *вершіá* (*верш’і*), *вэрш’ід’* (*вэрш’ід’*), *верш’эк* ‘вершина (гори)’ [Мосора, с. 15; ГорбачБ, с. 257; КСГГ; Жегуц, с. 29; Піпаш, с. 22], нддн., бойк., гуц., пок., лемк., ндс. *вэршіок* [ММАГ, с. 75; Негрич, с. 35; SŁ, С. 140; Он. I, с. 92], гуц. *ве^(u)ршіна* ‘тс. (перев. невисока)’ [КСГГ], бойк. *вершеїка* ‘тс.’, ‘гора’ [Он. I, с. 92], гуц. *вэрш’і* (*вэрш’і*) ‘зб. гори’ [Жегуц, с. 29; Піпаш, с. 22], гуц. *верхату́ра* ‘зб. вершини гір’ [Негрич, с. 35], бойк. *верші́н’а* ‘тс.’ [Матіїв, с. 57], гуц. *верхату́ра*, *верш’ікан’і* ‘найвища вершина; найвища гора’ [Жегуц, с. 29; Піпаш, с. 22]; також ‘гірський потік’ — гуц. *верш’етки’*, *верш’ітк’і’* (перев. мн.) [КСГГ], гуц. *вэршід’*, *верш’едка* [ГорбачБ, с. 257]; ‘пасовище на полонині, куди виганяють худобу після вечірнього доїння’: гуц. *повэр(х)нік* [Мосора, с. 106; ГГ, с. 151; ГорбачБ, с. 201; ОКДА I, НМ 19; пор. ‘вечірній випас овець на полонині після доїння’ [Шух. I, с. 255; Janów, с. 182]; гуц. *ве^(u)ршіок* ‘верхів’я (річки)’ [КСГГ]; пор.: пол. діал. *wierszek*, *wierszyk* ‘вершина (гори)’ [SGP, с. 116].

4) Назви дерев та їх частин: гуц. *верш’ікан’і* ‘найвища смерека’ [Жегуц, с. 29; Піпаш, с. 22], гуц. *вэршиад’* (*вершét’*, *вэрш’ід’*), *верш’ак* (*верш’эк*, *верш’ік*), *вершік*, *ве^(u)ршіі*, *верховін’а* ‘верхівка (дерева); верховіття’ [Мосора, 15; Гол., 395; Greg., 29; ЗА; ГорбачБ, с. 257; ГГ, с. 35; ГС, с. 110; СГГРЯ, с. 168; Janów, с. 256; Жегуц, с. 29; Піпаш, с. 22; Негрич, с. 35; КСГГ], бойк. *сувершіок* ‘тс.’ [Он. II, с. 264], гуц., лемк., вол. *ве^(u)рші’ок* ‘тс.’ [Негрич, с. 35; ГорбачБ, с. 257; SŁ, С. 139–140; ГорбачС, с. 8; Šišková, с. 175]; бойк. *верші́н’а* ‘тс.’ [Матіїв, с. 57], гуц. *верш’ичіна* ‘гілка з верхівки дерева’ [КСГГ], гуц. *вершету́ра* ‘зрубана суха верхівка смереки чи ялини’ [СГГРЯ, с. 167], бойк. *верші́н’а* ‘відпади верхів’я дерев, обрізки’ [Матіїв, с. 57]; пор.: пол. діал. *wierszek*, *wierszyk* ‘зрубана верхівка хвойного дерева’ [SGO, с. 582], пол. діал. *wierchowiec* ‘тс.’ [SGO, с. 582], ‘верхівка дерева’ [SWGSP, с. 305; SGZ, с. 418], пол. діал. *wierhowina* ‘верхівка дерева’ [SGZ, с. 418], а також:

назви колод (зокрема для лісосплаву), наприклад: гуц. *верш’ікан’і* ‘колода, на якій доверху обрубано сучки’, гуц. *верш’ікан’і*, *верш’іна*, *вершіана* ‘колода, яку спускають тоншим кінцем уперед’ [КСГГ], гуц. *верш’енка* ‘тс.’ [ГорбачБ, с. 257], гуц. *вэрхниця’е* ‘верхня колода (переклада) «стілця» під жолоб для сплаву лісу розсипом’ [Саб. ЛЛ, с. 179], бойк. *вершин’ак*, *верш’ана*, зак., гуц. *верш’і’к*, *вершіак*, бойк., зак., гуц. *вэршіок* ‘тонший кінець колоди в секції плоту’ [Саб. ЛЛ, с. 150].

5) Назви одягу, головних уборів та їх частин; назви постільної білизни: бойк. *поверхоўніст* ‘одяг’ [Он. II, с. 87; також ‘речі особистого користування’], *верш’ік* ‘плетені шкарпетки без стопи, які мають декоративне призначення’ [ГС, с. 110], бук. *повёрхниц’а* ‘частина светра, що прилягає до тіла біля рукавів та шиї’ [БГ, с. 417, 455], *повёрхнице, повёрхниця* ‘онуча’ [КСГГ; Шух. I, с. 138; V, с. 290; Піпаш, с. 144]; *верш’іна* ‘верхній зовнішній бік шапки (не хутрянний)’ [КСГГ], бойк. *навершин’ак* ‘верхня частина головного убору (капелюха)’ [Он. I, с. 461]; гуц., зак. *вір’хниц’а, пове^(w)р’хниц’а* ‘пошивка, наволочка (на подушку, перину)’ [КСГГ; ЛАЗО III, к. 349–350], зак. *повёршник* ‘тс.’ [ЛАЗО, к. 349–350], гуц., бук.-пок., бойк., зак. *повёрхниц’а* ‘тс.’ [ЛАЗО, к. 349–350; Саб., с. 236], гуц. *повёрхниц’а* ‘покривало’ [Піпаш, с. 144].

6) Назви молокопродуктів: нддн., бойк., гуц., пок., зак. *ве^r’хні^eна* ‘вершки, сметанка’ [КДА, с. к. 96; КДА, с. 156–157; ЛАЗО, к. 353; ГС, с. 109; Rud.-Ziółk., с. 307; Шило, с. 70; Гол., с. 394; Он. I, с. 92; Торунь, с. 197; ГГ, с. 35; Негрич, с. 35; Піпаш, с. 22; Пиртей, с. 42; Šišková, с. 175; Саб., с. 89], бойк., зак., лемк. *зверхнинá, сверхнинá, зверхніна* ‘тс.’ [Он. I, с. 299; Саб., с. 121; Rud.-Ziółk., с. 319; Šišková, с. 175; ЛАЗО, к. 353; КДА, к. 96; КДА, с. 156–157]; бойк., лемк. *верхнинка* ‘тс.’ [ГорбачКБ, с. 8; Он. I, с. 92; Пиртей, с. 41], вол. *вёршióк* ‘тс.’ [ГорбачС, с. 8], бойк., пок. *поверхнинá* ‘тс.’ [Он. II, с. 87; КДА, к. 96; КДА, с. 156–157], гуц. *повёрхниц’а* ‘тс.’ [Піпаш, с. 144; Janów, с. 182; ГГ, с. 151; Жегуц, с. 115], лемк. *верхніна(верхніна)* ‘сметана (із якої роблять масло)’ [SŁ, С. 140].

8) Назви осіб: за місцем проживання — гуц. *верх’івец’, верхóвец* ‘горянин, житель гірських районів’ [Шух. I, с. 72; Піпаш, с. 22], гуц. *вир’ховинч’ак, вер’ховинч’ік* ‘тс.’ [КСГГ; КГ], гуц. *ве^r’хóвіниц’* ‘тс.’, ‘житель с. Верховина Івано-Франківської обл.’ [КСГГ], зак. *верхóвинец’* ‘житель гірських районів Закарпаття’ [Саб., с. 36], гуц. *ве^r’ховінка* ‘горянка, жителька гірських районів’, ‘жителька с. Верховина Івано-Франківської обл.’ [КСГГ], зак. *верхóвинка* ‘жителька гірських районів Закарпаття’ [Саб., с. 36]; за видом діяльності — гуц. *вершіл’а (вершіл’и)* ‘жінка, яка довершує копицю’ [КСГГ; КГ], гуц. *верх’івец’, нддн. верхóвец* ‘вершник’ [КСГГ; Шило, с. 70];

9) Назви риби, передусім верховодки, дрібної прісноводної риби родини корошових: гуц. *ве^rхов’ідка, ве^rхопл’аўка, ве^rховóди’ца* [КСГГ], нддн. *верх’іўка* [Франко I, с. 216–217].

10) Назви тварин, порід тварин: гуц. *верх’івец’* ‘верховий кінь’, гуц. *ве^r’ховінка* ‘порода гірських овець’, ‘порода гірських корів’ [КСГГ].

11) Назви технік вишивання: гуц. *повёрхн’е* ‘низь; гладь’, гуц. *повёрхне* ‘тс.’, ‘хрестик’ [КСГГ; ГГ, с. 151; Жегуц, с. 115; Піпаш, с. 144]; пор. також гуц. *повёрхнице* ‘покрайня вишивка’ [КСГГ].

12) Інші спорадичні назви: бойк. *зверх* ‘додаток, доповнення’ [Он. I, с. 299], бук. *вершіок* ‘міра довжини (близько 4,4 см); вершок’ [БГ, с. 581], гуц. *верхóвін’а* ‘сіно з верху копиці’ [ГГ, с. 35], *верш’ік* ‘верхній сніп на полукіпку’ [ГГ, с. 35], лемк. *вёрх’іўкы* ‘відходи під час обробки льону (конопель); клоччя’ [SŁ, с. 139; Горбач КБ, с. 8] та ін.

Окрім цього, засвідчено загальні назвиверхньої частини (чого-небудь): бойк. *сувершоок* [Он. II, с. 264], гуц. *верш’ік, ве^(w)рш’і’ок, ве^rрш’і’на* [Шух. II, с. 276; СГГРЯ, с. 168; КСГГ], нддн., бойк. *верхніна* [КДА, к. 96; КДА, с. 156–157; Гол., с. 394], нддн. *вёрхніц’а* [Шило, с. 70]; деминутиви: гуц., бойк. *вершічок, вер’ш’іч’ок, верш’ичок* [СГГРЯ, с. 168; Шух. II, с. 148; КСГГ; Он. I, с. 92] та ін.

Деривати з коренем *-верх-* репрезентують різні ідеографічні сфери, проте передусім вказують на верхню частину об’єкта, на те, що розташоване вгорі або на поверхні. Поява нових компонентів семантичної структури лексем, «розширення семантики, вторинна номінація ґрунтуються на встановленні інтегральних ознак, певної залежності між денотатами чи їх спільності. На певному етапі пізнання позамовної дійсності у свідомості мовлян об’єднуються у цілісність ті об’єкти, які на іншому етапі розвитку мови й мислення оцінюються як віддалені й незалежні один від одного, однак мова зберігає «пам’ять» про колишній зв’язок денотатів» [1, с. 34–35].

У говорах південно-західного наріччя, як свідчать опрацьовані джерела, найбільше назв виявлено зі значеннями – ‘верхня частина, накривка в масничці’: *вёрхнік, верхн’ак (верхн’ік), вёршник (вёршин’ік), вёршіок, вершин’ічок, наверник (наверхник, наверхн’ік), навёршник (на́в’іршин’ік);* ‘верхній камінь жорен’: *вёрхнік, верхн’ак (верхн’ік), вершин’ак, верхняч’ок, навершин’ак, повёрник*

(повёрхнік); ‘вершина (гори)’: *верша́ (верш’і), véри’ід’, верші́на, верші́ак (верш’ék, верш’ік), véрио́к, верші́йка, верші́чок (вер’ш’іч’ок)*; ‘верхівка (дерева)’: *véршад’ (véри’ід’), верш’і́ак (верш’ék, верш’ік), верші́к, véрио́к, суверші́ок, верхові́н’а, верші́чок (вер’ш’іч’ок)*; ‘вершки, сметанка’: *верхні́на, зверхні́на, верхні́нка, véрио́к, поверхні́на, повёрхніц’а* та ін.

Деривати, зафіксовані в південно-західних говірках української мови та в діалектах польської, часто мають аналогічну семантику (укр. *véрхнік*, пол. *wierzchchnik*– ‘верхня частина маснички’; укр. *верхня́к*, пол. *wierzchniak*– ‘верхній камінь жорен’ тощо), деякі з назв номінують різні поняття, проте неодмінно вказують на верхню частину чогось чи на розташування зверху (пор.: укр. *верхове́ц* ‘горянин, житель гір’ – пол. *wierchowiec* ‘верхівка дерева’; укр. *верхові́на* ‘високогірна місцевість’ – пол. *wiérhowina* ‘верхівка дерева’).

Відзначмо також у оказіоналізми, пов’язані з особливостями регіону функціонування, зокрема в гуцульських говірках: *поверні́к* ‘стріха у вівчарні’, ‘дашок, піддашша над «стрункою»’, ‘пасовище на полонині, куди виганяють худобу після вечірнього доїння’; *верші́ак (верші́к, верші́йк)* ‘верхній сніп на полукіпку’, ‘плетені шкарпетки без стопи, які мають декоративне призначення’, *верхові́на* ‘сіно з верху копиці’, *véриідь (véришідь), верші́дка, верші́діна* ‘гірський потік’ тощо.

Обсяг статті не дає змоги детально окреслити причин і напрямів семантичних змін та моделей мотивації; це стане об’єктом подальших студій.

Перелік умовних скорочень

бойк. – бойківське; *бук.* – буковинське; *вол.* – волинське; *гуц.* – гуцульське; *зак.* – закарпатське; *лемк.* – лемківське; *нддн.* – наддністрянське; *ндс.* – надсянське; *пок.* – покутське; *тс.* – те саме (значення).

Список використаної літератури

1. Гриценко П. Ю. Моделирование системы диалектной лексики : монография / П. Ю. Гриценко. – К. : Наукова думка, 1984. – 226 с.
2. Ястремська Т. Система дериватів із коренем *-верх-* : історичний та діалектний виміри / Т. Ястремська // Діалектологічні студії. 10 : Традиції і новаторство [відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей]. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАНУ, 2015. – С. 370–392.
3. Yastremska T. The lexeme *verx* : its phonetic and semantic features, and derivative resources in south-western dialects of Ukrainian / T. Yastremska // *LingVaria*. – Rok X (2015). – № 1 (19). – S. 221–239.

Ястремская Т. А. Дериваты с корнем *-верх-* в говорах юго-западного наречия: семантический аспект.

Аннотация

В статье проанализирована семантика существительных с корнем *-верх-*, зафиксированных в говорах юго-западного наречия украинского языка. Дериваты классифицированы по семантическому принципу и объединены вокруг семантических центров, в частности «названия верхней части предметов», «названия природных объектов», «названия растений и их частей», «названия молокопродуктов» и др. Проведены параллели с диалектами польского языка.

Ключевые слова: семантика, словообразование, дериват, говоры юго-западного наречия.

Yastrem's'ka T. A. The derivatives of the root *-verx-* in the South-Western dialects of Ukrainian language: a semantic aspects.

Summary

The object of the analysis are derivatives (only nouns) of the root *-verx(u)- (-wierch(sh)-)*. The analysed units represent semantic and derivational features typical for the South-Western dialects of Ukrainian language (SWD).

The sources of research are regional linguistic atlases, dialectal, records of the dialectal speech by the author, and some other researchers.

These observations lead us to the following conclusions. As seen from the examples, the analysis of the derivative system is able: – to classified derivatives according to semantic centres: «The names of a top of things», «The names of the natural objects», «The names of the plants and their parts», «The names of the dairy products» and others; – to find semantic variants (derivational synonyms): ‘a lid of a butter dish’ (*véрхнік, véришник, верхня́к, véрио́к, верші́чок, на́верник, на́вершник*); ‘a runner stone’ (*véрхнік, верхня́к, верші́няк, верхня́чокъ, на́вершні́як, повёрхні́к*) ect.; – most of derivates have the same (or similar) meaning in SWD and PD: cf. SWD *véрхнік*, PD *wierzchchnik* – ‘a lid of a butter dish’ ; SWD *верхня́к*, PD *wierzchniak* – ‘a runner stone’; some of them differentiated semantically (e.g. SWD *верхове́ц* ‘a hillman’ – PD *wierchowiec* ‘a top of a tree’; SWD *верхові́на* ‘a highlands’ – PD *wiérhowina* ‘a top of a tree’ ect); – to testify that most of those words (nearly 60%) are not used into the standard

language (vérxník, верхніна, зверхніна, vérxніця, вершняк, véршадь, вершейка, зверх ('an addition , a supplement'), верше́дка, на́вершник, пове́рник, пове́рхниця etc.

Key words: *semantics, derivation, derivative, South-Western dialects of Ukrainian language.*

УДК 94(477.83/86-25) 83

Яцків Р. Б.,
аспірант кафедри української мови
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
E-mail: r.kotuk@rambler.ru

БІБЛІЙНІ ОНІМИ В ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ МАРІЇ МАТІОС

У статті в аспекті лінгвокультурології проаналізовано біблійні оніми поетичних творів Марії Матіос. Виділено лексико-семантичні групи, у межах яких репрезентовано імена Бог (Господь. Христос). З'ясовано контекстуальні семантичні особливості біблієантропонімів Марія, Адам, Єва, Іуда, ойконімів Єрусалим, Содом, ороніма Голгофа.

Ключові слова: *лінгвокультурологія, Біблія, біблійний онім, Бог, поетичний дискурс.*

Постановка проблеми. Результати пізнання об'єктивної дійсності людина закріплює і зберігає в мові. Мова є основною формою реалізації свідомості багатьох поколінь людей. Відображені в ній знання та уявлення про довкілля складаються в певну систему поглядів, своєрідну колективну мовну філософію, яка прищеплюється всім носіям мови й регулює їхню поведінку. Об'єднуючи людей через спілкування, через збереження й передачу культури та способу життя, мова формує націю. Галузь лінгвістики, яка вивчає особливості вияву в мові культури народу, визначається як лінгвокультурологія.

Лінгвокультурологічний напрям – один із найактуальніших у сучасному українському та європейському мовознавстві. Він розкриває нові грані мовних явищ, дає відповідь на чимало досі не з'ясованих, але надзвичайно важливих питань [2, с. 89]. Дослідження мови в цьому аспекті допомагає виявити лінгвокультурні особливості певної нації та проаналізувати її етносвідомість і мовомислення; простежити еволюцію лінгвокультурологічного статусу етносу; описати культурні компоненти в семантиці мовних знаків і текстів, а також наявні в мові культурні коди; з'ясувати, чи мовці усвідомлюють ці компоненти й коди та як вони впливають на мовленнєві стратегії тощо [7, с. 113].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зв'язок людської мови з культурою, відображення мовою народної культури, етноідентифікації, і те, що сама мова є явищем культури, у лінгвофілософії й мовознавчій науці закріпилося давно в працях М. Бахтіна, Г. Гадамера, Й. Гердера, В. фон Гумбольдта, К. Леві-Строса, О. Потебні, Е. Сепіра, Б. Уорфа, П. Флоренського, К. Фослера, М. Хайдеггера. Сьогодні їхні ідеї активно розвивають Н. Арутюнова, С. Бирик, А. Вежбицька, С. Єрмоленко, В. Жайворонок, Л. Лисиченко, В. Маслова, Л. Мацько, Н. Медвідь, А. Мойсієнко, О. Селіванова, М. Степаненко, В. Телія, М. Толстой, Х. Хроленко та інші [8, с. 365].

Водночас увагу багатьох дослідників привертає і сфера «мова – релігія – культура». Релігійна термінологія стала об'єктом монографічних досліджень С. Бібли, І. Бочарової, Г. Наконечної, Н. Піддубної, Н. Пуряєвої; семантико-функціональний аспект слова у Біблії розглядають Н. Бабич, С. Богдан, В. Німчук, І. Павлова, Л. Шевченко; вивчення концептосфери БОГ, побутування цього концепту як символу в російській, англійській, французькій, українській культурах здійснили Є. Жерновой, П. Мацьків, Г. Поліна, Ю. Степанов. Чим багатша культура нації, її фольклор, література, наука, образотворче мистецтво, історичний досвід, релігія, тим багатша концептосфера народу, тобто структуроване, національно і культурно зумовлене знання людей, що становить систему ментальних уявлень і їхніх вербальних репрезентацій [6, с. 198].